

Spis treści

Wstęp	11
-------------	----

Rozdział I

DYKTATURA RZYMSKA

1. Uwagi wstępne.....	27
2. Geneza urzędu dyktatora.....	34
3. Przesłanki powołania dyktatora	36
4. Tryb powołania dyktatora	38
5. Uprawnienia dyktatora.....	43
6. Kontrola dyktatora	45
7. Zakończenie dyktatury	48
8. Instytucja dyktatury w praktyce ustrojowej republiki rzymskiej.....	50
9. Inne kategorie stanu nadzwyczajnego w republice rzymskiej: <i>senatus consultum ultimum</i> oraz <i>iustitium</i>	57
10. Dyktatura rzymska w nowożytnej myśli polityczno-ustrojowej.....	65
10.1. Niccolò Machiavelli.....	65
10.2. Jean Bodin.....	68
10.3. Thomas Hobbes	71
10.4. John Locke	73
10.5. Charles de Montesquieu.....	76
10.6. Jean–Jacques Rousseau.....	77
11. Znaczenie rzymskiej dyktatury dla powstania i rozwoju nowożytnych modeli stanu nadzwyczajnego	79

Rozdział II

ANGLOSASKI MODEL STANU NADZWYCZAJNEGO: *MARTIAL LAW*

1. Uwagi wstępne.....	85
2. Istota <i>martial law</i>	87
3. Geneza <i>martial law</i>	97
4. Przesłanki ogłoszenia <i>martial law</i>	101

5. Tryb ogłoszenia <i>martial law</i>	104
6. Środki nadzwyczajne	106
6.1. Podstawy i zakres zastosowania środków nadzwyczajnych	106
6.2. Zawieszenie <i>writ of habeas corpus</i>	107
6.3. Zawieszenie innych praw i wolności jednostki	109
6.4. Uprawnienia prawodawcze egzekutywy	110
6.5. Sądy wojskowe	112
7. Rola sądów i parlamentu w czasie obowiązywania <i>martial law</i>	114
8. Zakończenie <i>martial law</i>	121
9. Praktyka stosowania <i>martial law</i>	123
10. Recepcja <i>martial law</i> w innych państwach	129
10.1. Stany Zjednoczone	129
10.2. Indie	136
10.3. Republika Południowej Afryki	140
10.4. Irlandia	143
11. Podsumowanie	147

Rozdział III

REPUBLIKAŃSKI MODEL STANU NADZWYCZAJNEGO: STAN OBLĘŻENIA WE FRANCJI

1. Istota stanu oblężenia	151
2. Geneza stanu oblężenia	153
3. Prawna regulacja stanu oblężenia w ustawach z 1849 i 1878 r.	160
3.1. Przesłanki wprowadzenia stanu oblężenia	160
3.2. Tryb wprowadzenia stanu oblężenia	160
3.3. Zasięg terytorialny i czas trwania stanu oblężenia	164
3.4. Środki nadzwyczajne	164
3.5. Kontrola uprawnień nadzwyczajnych	166
3.6. Zakończenie stanu oblężenia	167
4. Stan oblężenia we Francji w czasie I wojny światowej	167
4.1. Wprowadzenie stanu oblężenia	167

4.2. Rola parlamentu	168
4.3. Uprawnienia władz wojskowych	169
4.4. Pozycja ustrojowa Rady Ministrów	170
4.5. Rozwój uprawnień dekretodawczych egzekutywy	171
4.6. Teoria „okoliczności wyjątkowych”	174
4.7. Sądy wojskowe	177
4.8. Ograniczenie praw i wolności jednostki	177
4.9. Ocena instytucji stanu oblężenia w czasie I wojny światowej	179
5. Stan oblężenia w czasie II wojny światowej	180
6. Stan oblężenia w IV Republice Francuskiej	182
7. Stan oblężenia i stan zagrożenia w V Republici Francuskiej	185
8. Recepcja republikańskiego modelu stanu nadzwyczajnego w innych państwach	190
8.1. Rozwój instytucji stanu oblężenia w XIX-wiecznych Niemczech	190
8.1.1. Stan oblężenia w konstytucjach państw niemieckich w pierwszej połowie XIX w.	190
8.1.2. Pruska ustawa o stanie oblężenia z 1851 r.	193
8.1.3. Stan wojenny w Konstytucji II Rzeszy z 1871 r.	194
8.1.4. Stan oblężenia w czasie I wojny światowej	196
8.2. Stan oblężenia w pozostałych państwach	198
8.2.1. Hiszpania	198
8.2.2. Portugalia	205
8.2.3. Argentyna	206
8.2.4. Rumunia	208
Podsumowanie	210

Rozdział IV

MONARCHICZNY MODEL STANU NADZWYCZAJNEGO:

KONSTYTUCYJNA DYKTATURA PREZYDENTA REPUBLIKI WEIMARSKIEJ

1. Uwagi wstępne	215
2. Istota monarchicznego modelu stanu nadzwyczajnego	216
3. Geneza monarchicznego modelu stanu nadzwyczajnego	219

4. Artykuł 48 konstytucji weimarskiej – geneza i istota regulacji	222
5. Przesłanki ustanowienia konstytucyjnej dyktatury	227
6. Gospodarczy stan nadzwyczajny	230
7. Tryb ustanowienia konstytucyjnej dyktatury i czas jej trwania	233
8. Środki nadzwyczajne	236
8.1. Zawieszenie praw podstawowych	237
8.2. Dekrety z mocą ustawy	240
8.3. Granice uprawnień nadzwyczajnych	243
9. Kontrola dyktatora	244
9.1. Kontrola polityczna (parlamentarna)	244
9.2. Kontrola sądowa	247
10. Stan nadzwyczajny konstytucji	252
11. Konstytucyjna dyktatura prezydenta w ostatnich latach Republiki Weimarskiej	254
12. Rozwój monarchicznego modelu stanu nadzwyczajnego w V Republice Francuskiej i innych państwach	257
12.1. Uwagi wstępne	257
12.2. Przesłanki zastosowania art. 16	261
12.3. Tryb wprowadzenia stanu nadzwyczajnego	262
12.4. Środki nadzwyczajne	263
12.5. Kontrola uprawnień nadzwyczajnych prezydenta	267
12.6. Zakończenie stanu nadzwyczajnego	269
12.7. Recepcja modelu francuskiego w innych państwach	270
13. Podsumowanie	272

ROZDZIAŁ V

MODEL KONSTYTUCYJNEJ REGLAMENTACJI STANÓW NADZWYCZAJNYCH W USTAWIE ZASADNICZEJ REPUBLIKI FEDERALNEJ NIEMIEC

1. Uwagi wstępne	279
2. Stan napięcia	283
3. Stan obrony	288
3.1. Przesłanki wprowadzenia stanu obrony	288

3.2. Tryb wprowadzenia	290
3.3. Środki nadzwyczajne	292
3.3.1. Składanie przez prezydenta federalnego oświadczeń międzynarodowych	292
3.3.2. Przejęcie przez kanclerza federalnego dowództwa nad siłami zbrojnymi	294
3.3.3. Rozszerzenie materii ustawodawstwa federalnego i uproszczenie postępowania ustawodawczego	295
3.3.4. Centralizacja administracji państwowej i szczególne uprawnienia rządów krajowych	298
3.3.5. Przedłużenie kadencji Bundestagu, parlamentów krajowych i prezydenta federalnego	300
3.3.6. Ochrona pozycji ustrojowej Federalnego Trybunału Konstytucyjnego	302
3.3.7. Ograniczenia praw i wolności jednostki	304
3.4. Komisja Wspólna	306
3.4.1. Charakter ustrojowy	306
3.4.2. Skład i organizacja	307
3.4.3. Kompetencje	310
3.4.4. Kontrola Bundestagu i Bundesratu nad funkcjonowaniem Komisji Wspólnej	314
3.5. Zakończenie stanu obrony	314
4. Stan zagrożenia bytu lub wolnościowego demokratycznego porządku ustrojowego	315
4.1. Istota i przesłanki wprowadzenia	315
4.2. Nadzwyczajne uprawnienia krajów związkowych	318
4.3. Interwencja federalna	321
4.4. Ponadregionalny stan nadzwyczajny	322
5. Stan zagrożenia lub naruszenia bezpieczeństwa publicznego lub porządku	324
5.1. Okoliczności konstytucjonalizacji	324
5.2. Przesłanki wprowadzenia	325
5.3. Środki nadzwyczajne	326
6. Stan klęski żywiołowej	327

6.1. Okoliczności konstytucjonalizacji	327
6.2. Regionalny stan klęski żywiołowej	328
6.3. Ponadregionalny stan klęski żywiołowej.....	330
7. Model konstytucyjnej reglamentacji stanów nadzwyczajnych w innych państwach.....	332
7.1. Szwecja	332
7.2. Turcja	338
7.3. Republika Czeska	342
7.4. Ukraina.....	344
8. Podsumowanie	347
 Zakończenie	 351
Bibliografia	363